

Як бачимо, спектр емоцій дуже широкий: від захоплення до розчарування, від страждання до радісного хвилювання. Як правило, мовленнєва енантіосемія поєднується з особливим інтонаційним оформленням і використовується для досягнення іронічного або саркастичного ефекту.

Використання вигуків є характерною ознакою усного мовлення, якому притаманна підвищена емоційність та експресивність. Але використання вигуків в усному мовленні не просто вказує на емоційний стан мовця, але й підпорядковане контактновстановлюючій функції, тобто фіксує увагу співрозмовника на його мовленнєві та емоційні реакції.

– *Hey, Szalenski ever do anything normal, like play baseball* [HISK, 1997-2000].

Вигук *hey*, є проявом емоційної реакції та встановлення контакту з адресатом.

– *Hey, hey I didn't do it said Russ* [HISK, 1997-2000]. У цьому прикладі вигук *hey* має контактновстановлюючу функцію і виражає обурення, мовець намагається зафіксувати увагу співрозмовника.

Зміни в значенні вигуків впливають на їх смислові відтінки при встановленні мовленнєвого контакту. При використанні емоційних вигуків контактновстановлююча функція проявляється як емоційно-експресивна реакція мовця на слова співрозмовника або свої власні:

– *There's plenty of time for that when you grow up. See that*

– *Yeah, he's still bleeding* [S.f, 2006].

Розглядаючи вигук в певній ієрархічній організації мовних одиниць різних рівнів (слів, словосполучень, речень), слід зазначити, що ці одиниці займають найнижчий щабель. З одного боку, вигук має спрощене змістове значення, з іншого широкі спектр вираження емоційних оцінок стосовно будь-якого об'єкту, наприклад: а) вираження почуттів, здивованості, задоволеності, роздратованості: *Yeah, fally, everything's great* [The Ch.g, 2003]; б) прояв певних спогадів: *Now, uh, lift with your legs not with your back said Mr. Thompson*; в) вираження злості, здивування, незнання, незадоволення, незгоди, розуміння, щастя, страху, розчарування: *Come on; Shrink! said Wayne* [HISK, 1997-2000];

– *Um, yeah. Constellation will miss Saturday* [Meet the Focker's, 2004]; *Yeah, that's what you told, Jackey* [The Ch.g, 2003];

– *Mm, did you get the machine work? said Amy*

– *Hey, Amy your dater's here said Ron but hey Dad, wanna you play some baseball said Russ?*

– *Hmm, baseball asked Mr. Thompson* [HISK, 1997].

Висновки дослідження. Варто зазначити, що вигуки, які відбиваються в нашій свідомості через емоційне сприйняття мовця, виражають різноманітні емоційні осмислення предметів і явищ людиною, а це є досить вагомим, оскільки емоційність більш лабільна, ніж раціональність: зміна емотивного компонента семантики слова може випереджати розвиток його логічно-предметного компоненту чи відхилитися в неочікувану сторону і закріплюється в досвіді мовців. Наприклад, вигук *aha* є своєрідним індикатором осмислення героєм ситуації, але це осмислення є емоційним:

– *Aha, look who's decided to join the land of the living said Mr. Thompson* [M.f, 2004].

Вигуки надають нам деякі емоційні матриці – готові міні-сценарії наших почуттів та реакцій для різних ситуацій, які варіюються та уточнюються за допомогою інтонації.

Література:

1. Гуревич В.В. Теоретическая грамматика англ. языка. Сравнительная типология англ. и русск. языков / В. В. Гуревич. – М. : Флинта, 2003. – 167 с.
2. Гутнер М. Д. Опыт классификации междометий современного английского языка / М. Д. Гутнер // Сб. «Вопросы языка и литературы». – 1962. – № 3. – С. 52–79.
3. Калечиц Е.П. Переходные явления в области частей речи / Е. П. Калечиц. – Свердловск : Изд-во Уральский гос. универ. им. А. М. Горького, 1977. – 156 с.
4. Wilkins D.P. Interjections as deictics / D. P. Wilkins // Journal of Pragmatics. – North- Holland, 1992. – № 18. – S. 101-118.
5. The Break-Up [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.krevedkofilm.ru/film/...The_Break_Up.html.
6. The Cheetah Girls [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.thepiratecity.org/1663_The_Cheetah_Girls_OneWorld.html.
7. Eragon [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.org/films/...Eragon-watch-free/html>.
8. Honey, I Shrank The Kids [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.letmewatchthis.com/movie-2812-Honey-I-Shrank-the-Kids.htm>.
9. Meet the Focker's [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.new-kino.net/komedii/2067-znakomstvo-s-fakerami-Meet-The-Fockers.html>.
10. P. S. I Love You [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.watch-free.tv.../watch-PS-I-Love-You-movie-online-free-2007/html>.
11. Seraphim Falls [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.letmewatchthis.com/movie-15509-Seraphim-Falls.html>.

УДК 811.111'336.58(045)

О. О. Бердіна,

Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

КЛАСИФІКАЦІЯ ДІЄСЛІВ З ГРАДАЦІЙНОЮ СЕМАНТИКОЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена аналізу семантичних особливостей дієслів з градаційною семантикою в англійській мові. У ході дослідження було здійснено класифікацію дієслів з градаційною семантикою та описано структуру внутрішньої організації лексико-семантичних груп. Виявлено їх ядерний та периферійний склад, встановлено зв'язок з іншими групами в англійській мові. В статті встановлюються семантичні особливості дієслів з градаційною семантикою у VII-XI, XII-XV, XVI-XVII і XVIII-XXI ст. Досліджуються основні підходи до класифікації лексичних одиниць, що вивчаються.

Ключові слова: градація, дієслово, градаційна семантика, лексико-семантична група

CLASSIFICATION OF VERBS WITH GRADUAL SEMANTICS IN ENGLISH

This paper is focuses on gradation which is studied on the materials of verbs with gradual component. Gradation is considered to be an important element of measure and degree and is confirmed as a linguistic category.

Peculiarities of semantic of gradual meaning in English were established. The meaning of the unit under analysis is complicated with gradual component. In a study the classification of verbs with gradual component is proposed according to the lexical-semantic groups and different periods of English development. It is proved that the inner structure of lexical-semantic groups is varied in English. Twelve groups of gradual verbs were established in the given issue. They are the verbs of Movement, Psychological activity, Physical processes, Action, Natural phenomenon, Speech and sound, Physical state, Color, Taste, Social relations, Light, Mental activity. The core and peripheral part of the groups as well as the connection between the lexical-semantic groups in English were defined. The main approaches to the classification of the verbs under the studying were scrutinized.

The semantic peculiarities of the verbs with gradual component in VII-XI, XII-XV, XVI-XVII and XVIII-XXI centuries have been determined by the analysis. The study of the evolution of the genesis of verbs with gradual component enables better understand the characteristics of their representation in the English environment.

Keywords: gradation, gradual semantics, verb, lexical-semantic groups.

КЛАССИФИКАЦИЯ ГЛАГОЛОВ С ГРАДУАЛЬНОЙ СЕМАНТИКОЙ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена анализу семантических особенностей глагола с градуальной семой в английском языке. В ходе исследования была осуществлена классификация глаголов с градуальной семантикой и описано строение внутренней организации лексико-семантических групп. Определен их ядерный и периферийный состав, а так же установлена связь с другими группами в английском языке. В статье устанавливаются семантические особенности глаголов с градуальной семантикой в VII-XI, XII-XV, XVI-XVII и XVIII-XXI вв. Исследуются основные подходы к классификации лексических единиц, которые изучаются.

Ключевые слова: градация, глагол, градуальная семантика, лексико-семантическая группа.

1. Вступні зауваження

1.1. Пропонована стаття містить результати дослідження семантики дієслів з градаційним компонентом в англійській мові. Об'єктом постають такі мовні одиниці, як *bicker* 'швидко бігти' – make a short rapid run (describing pounding of the feet) 'робити короткі часті замахи (удари ногами)'; *gush* 'хлинути, ринути' – rush in a sudden copious stream 'хлинути раптовим рясним струмком' та ін.

Відповідно до теорії Е. Сепіра, мовні одиниці, що мають в семантиці квалітативний компонент чи здатні до процесу порівняння, можуть називатися градаційними [25]. Згідно з концепцією О.Й. Шейгал, градація дії розуміється як процес фіксації поступової зміни ознаки в двох напрямках, а саме зростання чи зниження, як **прояв принципу континуума в структурі мовної системи**. В змістовному плані градація пов'язана з реалізацією в мові категорії якісної оцінки та є універсальним типом семантичних відносин в мові [23, с. 83]. У даному дослідженні градація розглядається як семантична категорія, яка відображає здатність якісної ознаки варіюватися та змінюватися за ступенем по відношенню до норми цієї ознаки.

У сучасному українському мовознавстві дослідники торкалися лише часткових питань категорії градації (І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, Т. А. Космеда, М. П. Кочерган, Т. М. Спільник) [3; 5; 11; 13; 20].

В лінгвістиці ведеться розробка різних аспектів дослідження груп градуальної лексики: лексико-семантичні особливості градаційних іменників (С. М. Колесникова, С. А. Федотова, О.Й. Шейгал) [10; 21; 23] та прикметників (Г. Г. Галич, М. В. Мезеніна, І. А. Пасічник) [4; 14; 16], семантична структура градаційних дієслів (І. О. Ісаєва, С. М. Колесникова, О. Й. Шейгал) [8; 10; 23], типологія прислівників-градуаторів (І. В. Назарова) [15], семантичні особливості та функціональне призначення службових частин мови як показників градації (О. А. Застровський, Г. В. Кіреєва) [7; 9].

1.2. Дієслова з градаційною семантикою доцільно досліджувати в межах лексико-семантичної групи (далі ЛСГ), оскільки перш за все семантичні зміни відбуваються всередині групи слів [24, с. 19]. Під лексико-семантичною групою ми розуміємо складне ієрархічне утворення, до складу якого входять слова, які об'єднані спільними категоріальними та денотативними значеннями і належать до однієї частини мови.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених вивченню різних аспектів категорії градації та засобам її вираження, варто підкреслити **актуальність** та назрілу необхідність класифікації, систематизації та опису ЛСГ дієслів з градаційною семантикою в англійській мові і на цій основі створення єдиної, упорядкованої семантичної класифікації англійських градаційних дієслів. Окремі групи мовних одиниць, хоча й були об'єктом низки досліджень, але не створювали загальної і більш-менш вичерпної картини даної важливої ділянки мовної картини світу.

Об'єктом роботи постають дієслова з градаційним значенням в англійській мові. **Предметом** дослідження є семантичні особливості дієслів з градаційною семантикою.

Метою дослідження є здійснити класифікацію дієслів з градаційною семою та описати структуру внутрішньої організації лексико-семантичних груп, виявити їх ядровий та периферійний склад, встановити зв'язок з іншими групами в англійській мові.

2. Характеристика матеріалу

2.1. Корпус мовного матеріалу склали 3057 дієслів (4031 ЛСВ) з градуальною семою, формування якого проводилось методом суцільної вибірки з тлумачного словника англійської мови «The Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles» у двох томах за редакцією Уільяма Трамбла і Ангуса Стівенсона [SOED].

Для визначення дієслів з градуальною семою було застосовано комплекс методів лінгвістичного аналізу: метод компонентного аналізу, за допомогою якого встановлюється значення дієслів з градаційною семою; кількісний аналіз, що дозволяє виявити продуктивність кожної ЛСГ.

2.2. Інвентаризація лексичних угруповань здійснювалася через перелічення усіх лексем, що мають зв'язок з лексемами-ідентифікаторами. Наприклад, наявність слів-ідентифікаторів *to move, transfer, come, go, travel, carry, etc.* засвідчує приналежність дієслів до ЛСГ «руху та переміщення». Наступним критерієм є виділення в семантичній структурі слова ядрової семі. Наприклад, до ЛСГ «руху та переміщення» відносяться дієслова з ядровою семою «рух», що слугує джерелом позначення процесу переміщення. Наприклад, *hotch* 'перемінатися з ноги на ногу' – move forward in short leaps 'рухатися вперед короткими стрибками'. Диференційні семі конкретизують ознаки об'єктів, за якими об'єкти розмежовуються усередині одного класу. Наприклад, *dismount* 'сходити' – come down from a height 'сходити з вершини'. За допомогою диференційної семі рухатися вниз утворюється підгрупа «рухатися вниз», у якій диференційна сема актуалізується і зберігає свій статус.

3. Класифікація дієслів з градаційним компонентом

3.1. Проблема семантичної класифікації дієслів належить до найбільш актуальних питань сьогодення. Його складність та багатоплановість полягає в розмаїтті дослідницьких підходів до вивчення дієслівного значення, а також в різнома-

нітності семантичних класифікацій дієслів. Завдяки фундаментальним дослідженням Ю. Д. Апресяна, Л. М. Васильєва, В. Г. Гака, В. В. Виноградова, О. М. Вольф, С. М. Кібардіної, Т. А. Майсак, Дж. Лакоффа, Дан І. Слобін, Х. Брінкмана та багатьох інших сьогодні існує досить повне уявлення про семантику дієслів.

Питання класифікації дієслівних значень здавна привертає увагу представників різних лінгвістичних шкіл, проте ця проблема і досі не має однозначного вирішення у науковій літературі. Д. Грубор поділяє дієслівну лексику на дієслова розвитку, тобто дії і становлення, і дієслова стану [6]. У. Чейф поділяє предикати на чотири групи: предикати стану, процесу, дії і процесу-дії [22]. З. Вендлер усі дієслова, точніше дієслівні значення, поділяє на чотири групи: слова зі значенням «діяльності», слова зі значенням «виконання», слова зі значенням «досягнення» і «стану» [27].

В україністиці В. Русанівський спробував класифікувати дієслова за їхньою здатністю поєднуватися з іншими частинами мови [18]. Заслугове на увагу класифікація І. Вихованця, в якій виділено предикати дії, процесу, стану, якості, кількості і локативні предикати [3]. Але універсальної семантичної класифікації дієслів не існує, оскільки розподіл дієслів за групами відповідає цілям й задачам дослідження.

Треба відзначити, що в останні десятиліття з'являються дослідження щодо семантичної класифікації градаційної лексики [8; 9; 10; 15; 17]. Так, російська дослідниця І. О. Ісаєва виділяє та характеризує градаційні дієслова руху, існування, мови та звучання, психічної діяльності, відчуття та сприйняття, почуттів, бажання, мислення, знання та пам'яті в російській мові [8]. Представляється цікавим дослідження С. М. Колесникової, яка поділяє градаційні дієслова за принципом виділення диференційної семи в значенні ЛО: значення розміру; числа, кількості чи часу; значення відстані; значення інтенсивності ознаки, якості та властивості; значення абстрактної якості; оцінне значення (зовнішній вигляд, фізичний стан); позначення кольору; смакові відчуття; емоційні відношення, стан властивість; значення психічної чи фізіологічної характеристики людини та її стану; соціального порядку; інтелектуальної діяльності людини [10]. Н. В. Назарова спробувала класифікувати прислівники за ступенем прояву градаційної ознаки в їх семантиці [15].

В роботі класифікація дієслів відбувається за денотативним принципом та базується на класифікаціях Л. М. Васильєва, Н. С. Авілової та О. М. Селіверстової [1; 2; 19].

3.2. У результаті кількісного аналізу емпіричного матеріалу, в англійській мові визначено 13 ЛСГ дієслів з градаційним компонентом (таблиця 1).

Таблиця 1

Кількісна характеристика дієслів з градаційною семою у досліджуваних періодах

ЛСГ	VII-XI ст.		XII-XV ст.		XVI-XVII ст.		XVIII-XXI ст.	
	К-ть ЛСВ	%	К-ть ЛСВ	%	К-ть ЛСВ	%	К-ть ЛСВ	%
Рух	29	17 %	145	15 %	168	12 %	231	15 %
Психологічна діяльність	27	16 %	199	21 %	300	21 %	339	23%
Фізичні процеси	26	16 %	80	8 %	119	9 %	121	8 %
Дія	23	14 %	120	12,5 %	208	15 %	268	18 %
Природні явища	21	12 %	58	6 %	55	4 %	50	3 %
Мовлення та звучання	19	11 %	154	16 %	219	16%	234	16 %
Фізичний стан	9	5,5 %	66	7 %	89	6 %	74	5 %
Колір	5	3 %	24	2,5 %	48	3,5 %	32	2,5 %
Смакові відчуття	4	2,5 %	20	2 %	48	3,5 %	29	2 %
Соціальні відносини	3	2 %	65	7 %	103	7 %	86	6 %
Світло	2	1 %	20	2 %	19	1 %	16	1 %
Інтелектуальна діяльність	-	-	8	1 %	25	2 %	23	1,5 %
Усього	169	100 %	959	100 %	1401	100 %	1503	100 %

3.2.1. Згідно з табл.1 в давньоанглійський період було небагато дієслів з градаційним значенням. З них більшість відносяться до дієслів руху (29 ЛО: 17 %), психологічної діяльності людини (27 ЛО: 16 %), фізичних процесів (26 ЛО: 16 %). Наприклад, *roar* 'ревіти' – 1. Of a person: utter a very loud and deep or hoarse cry or cries, esp. under the influence of pain, anger, or great excitement // shout, yell. OE '1. Про людину: вимовляти дуже гучний та глибокий хриплий крик або плач, особливо під впливом болю, гніву або великим хвилюванням // кричати, верещати // давньоанглійська'.

Даний період розвитку мови був менш продуктивним для дієслів з градаційною семантикою, які позначають природні явища (21 ЛО: 12 %), дію (23 ЛО: 14 %), мовлення та звучання (19 ЛО: 11 %). Наприклад, *drive* 'просуватися вперед' – 16. advance quickly // work hard (at) // OE '16.швидко просуватися // тяжко працювати (над чим-небудь) // давн.англ.'. Дуже рідко зустрічаються в староанглійський період розвитку мови дієслова з градаційною семою, що позначають фізичний стан (5,5 %), колір (3 %), смакові відчуття (2,5 %), соціальні відносини (2 %) та світло (1 %).

3.2.2.У XII-XV ст. усі виокремленні групи активно поповнювались дієсловами з градаційною семантикою. Слід зазначити, що частіше з'являлися нові ЛО, пов'язані з психологічною діяльністю людини (199 ЛО: 21 %), розвитком мовлення (154 ЛО: 16 %), соціальних відносин (65 ЛО: 7 %). Наприклад, *shout* 'кричати, громко вигукувати' – 1. Utter a loud call or cry expressive of joy, pain, etc., or to attract attention, incite to action, etc. // rare (of a place or thing) resound with shouts, make a loud noise. LME '1. Вимовляти голосний крик чи кричати виражаючи радість, біль і т.ін., чи привертати увагу, стимулювати до дії // звучати дуже голосно, зробити гучний шум // кінець середньовіччя'. У порівнянні з попереднім періодом кількість ЛО в групах збільшилася майже у шість-сім разів, що пов'язано, перш за все, з переходом розвитку суспільства від давньоанглійського до середньовічного періоду та початку розвитку ідеї гуманізму. Дієслова з градаційною семантикою, що у давньоанглійському періоді налічували до десяти ЛО в групі (соціальні відносини, фізичний стан, колір, смакові відчуття, світло), в ранній середньовічний період значно збільшилася за показниками. Отже, кількість дієслів з градаційною семантикою зростає з кожним століттям.

3.2.3. В XVI-XVII ст. дієслів стає ще більше, що пов'язано з початком періоду Просвітництва. Головним чином, поповнюються групи дієслів з градаційною семантикою, що позначають психологічну діяльність людини (300 ЛЮ: 21 %), мовлення та звучання (219 ЛЮ: 16 %), дію (208 ЛЮ: 15 %), рух (168 ЛЮ: 12 %) та виходять на першу позицію за кількістю. Наприклад, *churr* 'стрекотіти' – *Esp. of some birds, as the nightjar: make a deep prolonged trilling sound. M16* 'Особливо про деяких птахів, такі як четверокрил: робити глибокий тривалий звук // серед.16'. Даний період характеризується в більшій мірі рівномірним поповненням груп дієсловами з градаційною семантикою. Склад інших ЛСГ також розширюється, лише певні групи у порівнянні з попередніми періодами поповнюються так само (природні явища (4 %), дієслова, що позначають світло (1 %)).

3.2.4. Особливе місце займає пізній новоанглійський період розвитку англійської мови, оскільки характеризується значним поповненням ЛСГ новими дієсловами з градаційною семантикою. Так, на першому місці залишається група ЛЮ, що пов'язані з психологічною діяльністю людини (339 ЛЮ: 23 %). Таку ж позитивну динаміку росту кількості градаційних дієслів можна спостерігати в ЛСГ мовлення та звучання (234 ЛЮ: 16 %), дії (268 ЛЮ: 18 %), руху (231 ЛЮ: 15 %), фізичних процесів (121 ЛЮ: 8 %). Наприклад, *keen* 'вопіти' – 3. utter (a cry etc.) in a *shrill wailing tone. L19* 'видавати (крик і т.д.) пронизливим волаючим тоном // пізн.19 ст.'; *micrify* 'зводити нанівець' – make *small* // render *insignificant* // Only in *M19* 'зробити маленьким // приводити до малозначущого стану // тільки в сер.19 ст.'. При цьому XVIII-XXI ст. відзначене деяким зниженням темпу розширення таких груп дієслів з градаційною семантикою, як ЛСГ соціальних відносин (86 ЛЮ: 6 %), фізичного стану (74 ЛЮ: 5 %), природних явищ (50 ЛЮ: 3 %), кольору (32 ЛЮ: 2,5 %), смакових відчуттів (29 ЛЮ: 2 %), світла (16 ЛЮ: 1 %) та інтелектуальної діяльності людини (23 ЛЮ: 1,5 %).

Таким чином, лексичний пласт дієслів з градаційною семантикою з розвитком мови збільшується і особливо за рахунок груп ЛЮ, що пов'язані з психологічною діяльністю людини, розвитку мовлення та звучання, дії та руху, фізичних процесів. Але в більшій мірі продуктивними періодами для градаційних дієслів можна вважати період з XII ст. і до сьогодні, оскільки саме в цей час градаційні дієслова збагачували лексичний пласт англійської мови майже рівномірно.

3.4. Як засвідчують дані таблиці 1, найбільш активно збагачувалася дієсловами з градаційною семантикою ЛСГ психологічної діяльності, що становить 865 ЛСВ (22 % від загальної кількості ЛСВ дієслів з градаційним компонентом). Наприклад, *moderate* 'пом'якшувати' – 1. make *less violent, severe, intense, or rigorous* 'зробити менш жорстоким, важким, інтенсивним або строгим'. Отже, дана ЛСГ утворює ядро пласту градаційних дієслів в англійській мові. Менш репрезентативними в кількісному відношенні є ЛСГ мовлення та звучання (626 ЛСВ: 16 %), дії (619 ЛСВ: 15 %) та руху (573 ЛСВ: 14 %). Наприклад, *batter* 'гамселити' – strike *repeatedly* so as to bruise, shatter, or break; beat *continuously or violently* 'ударяти неодноразово так, щоб вразити, зруйнувати або розбити; бити безперервно або сильно'. Але за кількісними показниками їх можна також віднести до ядерної зони представлення градаційного пласту дієслів в англійській мові.

До периферії пласту включено наступні ЛСГ дієслів з градаційним значенням: фізичні процеси (346 ЛСВ: 8 %), соціальні відносини (257 ЛСВ: 6 %), фізичний стан (238 ЛСВ: 6 %), природні явища (184 ЛСВ: 5 %), колір (109 ЛСВ: 3 %), смакові відчуття (101 ЛСВ: 2,5 %), світло (57 ЛСВ: 1,5 %) та інтелектуальна діяльність (56 ЛСВ: 1 %). Наприклад, *extend* 'подовжити' – 6b. make *longer*, continue further in space '6b. зробити більшим, далі продовжувати в просторі'; *thicken* 'згущуватися' – 1. make or become *thick or thicker* in consistency // (cause to) *increase in density or concentration* '1. робити чи ставати гущішим чи гущішим за консистенцією // (спричиняти) збільшення щільності або концентрації'.

Висновки

В результаті дослідження було встановлено та описано семантичні особливості дієслів з градаційною семантикою у VII-XI, XII-XV, XVI-XVII і XVIII-XXI ст.

Було з'ясовано, що найбільш представлені в кількісному аспекті дієслова з градаційним значенням, що позначають психологічну діяльність людини, мовлення та звучання, дії та руху, та становлять ядерний склад градаційних дієслів англійської мови. Дієслова з градаційним компонентом, що позначають фізичні процеси, соціальні відносини, фізичний стан, природні явища, колір, смакові відчуття, світло та інтелектуальна діяльність будують периферійний склад пласту градаційних дієслів в англійській мові.

У результаті дослідження дієслів з градаційною семантикою в різні періоди розвитку англійської мови були зроблені певні спостереження щодо продуктивності кожного з них. Треба зазначити, що XVIII-XXI ст. є не для всіх ЛСГ найпродуктивнішим періодом поповнення лексичного прошарку, а лише для груп психологічної діяльності людини, мовлення та звучання, дії, руху та фізичних процесів. Всі інші лексико-семантичні групи поповнювали свій склад, але не так активно, як в XVI-XVII ст. На кожному етапі розвитку мови градаційні дієслова з'являлися активно, але найбільш рівномірно в XII-XV і XVI-XVII ст. Можна зробити висновок, що протягом усього досліджуваного періоду спостерігається тенденція до збільшення розмаїття дієслів з градаційною семантикою, що позначають психологічну діяльність людини, розвиток мовлення та звучання, руху та дії.

Дослідження еволюції виникнення дієслів з градаційною семантикою дозволяє повніше зрозуміти особливості їх представлення в англомовному середовищі. Разом з цим, діахронічний підхід до вивчення особливостей виникнення дієслів з градаційною семантикою дозволяє найточніше простежити еволюцію семантичних особливостей, які притаманні певному періоду в розвитку мови та суспільства. Перспективним вбачаємо дослідження семантичних особливостей дієслів з градаційною семантикою, що дозволяє простежити еволюцію особливостей мотивації градації в різні періоди розвитку англійської мови.

Література:

1. Авилова Н. С. Вид глагола и семантика глагольного слова. – М. : Наука, 1976. – 328 с.
2. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика / Л. М. Васильев. – М. : Высш. шк., 1990. – 176 с.
3. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1988. – 256 с.
4. Галич Г. Г. Градуальные характеристики качественных прилагательных, глаголов и существительных современного немецкого языка : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Г. Г. Галич. – Ленинград, 1981. – 18 с.
5. Городенська К. Г. Семантичний і морфологічний потенціал предикатів кількості / К. Г. Городенська // Вісник Волинського університету ім. Лесі Українки. – 2002. – № 5. – С. 17–23.
6. Грубор Д. Видовые значения // Вопросы глагольного вида: Сб. ст. / Сост., ред., вступ. ст. и примеч. Ю. С. Маслова. – М. : Изд-во ин. л-ры, 1962. – С. 68–76.
7. Застровський О. А. Семантико-прагматичні властивості градуальних часток сучасної німецької мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. А. Застровський. – Х., 2006. – 20 с.
8. Исаева И. А. Градуальная семантика глагола в современном русском языке : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / И. А. Исаева ; Моск. гос. обл. ун-т. – М., 2009. – 202 с.

9. Киреева Г. В. Междометие как показатель градуальности в современном русском языке : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Г. В. Киреева ; Моск. гос. обл. ун-т. – Саранск, 2010. – 217 с.
10. Колесникова С. М. Категория градуальности в современном русском языке : автореф. дис. на соискание учен. степени докт. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / С. М. Колесникова – М., 1999. – 32 с.
11. Космеда Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки / Т. Космеда. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 350 с.
12. Котнюк Л. Г. Выражение градуальности признака в семантике имён прилагательных со значением размера : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л. Г. Котнюк. – К., 1986. – 23 с.
13. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник [для студ. філолог. спец. вищ. заклад. освіти] / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2000. – 368 с.
14. Мезенина М. В. Градуальность в парадигматике лексики немецкого языка : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / М. В. Мезенина ; Моск. пед. гос. ун-т. – М., 1991. – 16 с.
15. Назарова И. В. Наречия как средства репрезентации категории градуальности в современном английском языке : автореф. дис. на присвоение уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04. «Германские языки» / И. В. Назарова. – Тамбов, 2009. – 182 с.
16. Пасічник І. А. Семантико-синтаксична валентність предикативних прикметників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / І. А. Пасічник. – К., 1998. – 17 с.
17. Подуфалова Т. В. Когнітивно-семантичні та функціональні особливості градації в російській мові : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова» / Т. В. Подуфалова. – Харків, 2007. – 20 с.
18. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / Віталій Макарович Русанівський. – К. : Наук. думка, 1983. – 236 с.
19. Селиверстова О. Н. Второй вариант классификационной сетки и описания некоторых предикатных типов русского языка / Ольга Николаевна Селиверстова // Семантические типы предикатов. – М. : Наука, 1982. – С. 86–157.
20. Спільник Т. М. Градаційне відношення в структурі складних сполучникових конструкцій сучасної української мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т. М. Спільник. – Х., 2004. – 19 с.
21. Федотова С. А. Градуальные особенности существительных состояния (на материале русского языка) : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / С. А. Федотова ; Харьковский гос. пед. ун-т им. Г. Сковороды. – Х., 2005. – 197 с.
22. Чейф У. Л. Значение и структура языка / У. Л. Чейф [пер. с англ. Г. С. Щура, послесл. С. Д. Кацнельсона]. – М. : Либроком, 2009. – 430 с.
23. Шейгал Е. И. Градация в лексической семантике / Е. И. Шейгал. – Куйбышев, 1990. – 96 с.
24. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка) / Д. Н. Шмелев. – М. : ЛКИ, 2008. – 280 с.
25. Sapir E. Gradience. A study in semantics // Philosophy of science. – 1994, – vol. II, – № 2, – P. 65.
26. Slobin, Dan I. Linguistic representations of motion events: What is signifier and what is signified? // Maeder, Constantino; Fischer, Olga; Herlofsky, William J. (eds.). Outside-In – Inside-Out: Iconicity in language and literature, 4. Amsterdam: John Benjamins, 2005. – 13 p.
27. Vendler Z. Verbs and Times. Fact and Events / Z. Vendler // Linguistics in philosophy. – Ithaca, New York, 1967. – P. 95–147.

УДК 81'42

І. А. Бехта,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Ю. С. Головащенко,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

У статті висвітлено теоретичний аспект вивчення семантичного простору художнього тексту. Семантичний простір вшлугується у кореляції зі змістом тексту як семантичне середовище існування мовних значень, що зазнають семантичного приросту внаслідок встановлення між ними структурних зв'язків. У трактуванні семантичного простору звернено увагу на роль авторського задуму як основи семантичних взаємовідношень.

Ключові слова: семантичний простір, художній текст, мовні одиниці, авторський задум, зміст, смисл.

SEMANTIC DIMENSION OF FICTION

The article highlights the theoretic aspect of study of semantic dimension of fiction. Semantic dimension is defined in terms of its correlation with content of a fiction text, namely as semantic environment for language meanings, which results in growth of their semantic capacities once structural relations among meanings are established. Semantic relations among lexical items are instrumental in delineating the overall semantic background of the fiction text, which comes to the fore on the basis of lexical meanings being semantically grouped. Reflecting the semantic orientation of the fiction text, semantic dimension operates as a means of ensuring the integrity of sense and meaning within the text. In explanation of semantic dimension special attention is paid to the role of author's intention, which is viewed as a basis of semantic interrelations.

Key words: semantic dimension, fiction (text), language units, author's intention, content, sense.

СЕМАНТИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА

В статье освещен теоретический аспект изучения семантического пространства художественного текста. Семантическое пространство определяется в корреляции с содержанием текста как семантическая среда обитания языковых значений, которые подвергаются семантическому приросту в результате возникновения между ними структурных связей. В объяснении семантического пространства обращено внимание на роль авторского замысла как основы семантических взаимоотношений.

Ключевые слова: семантическое пространство, художественный текст, языковые единицы, авторский замысел, содержание, смысл.

Постановка проблеми. У лінгвістиці проблема авторства художнього тексту (ХТ) розглядається крізь проєкцію авторської особистості у мовний вимір ХТ, що уможливило її тлумачення як «каркас семантичної конструкції твору» та «продукт індивідуальної творчості, особисте свідчення, втручання індивідуальної свідомості у суспільну» (М. Сегвенка) (тут і далі переклад з англійської і російської наш – І. Б., Ю. Г.) [14, с. 8]. Вибудований під наглядом авторського начала, ХТ і в композиційно-жанровому, і в мовному аспектах є об'єктом посиленої уваги як літературознавців і мовознавців, так